

La nostra estada al Brasil

Ona Gispert i Mireia Vilaseca relaten la seva experiència solidària al Brasil de la mà de la Comissió de Cooperació

La Mireia i l'Ona, felicitat en un selfie.

ONA GISPERT / MIREIA VILASECA

Aquest agost del 2024 hem emprès un viatge que, des d'un inici, sabíem que ens generaria un gran impacte. El Brasil, lluita per la terra, reforma agrària, moviment social... són conceptes que ens van acompanyar durant els vint-i-tres dies d'estada i que, a partir d'ara, sempre tindrem presents.

En aquest relat compartirem part de la nostra experiència, incloent-hi tant la informació més objectiva com les vivències i reflexions personals, així com l'itinerari seguit.

Abans de tot, ens presentem: som l'Ona i la Mireia, dues al·lenques amb una gran amistat, moltes inquietuds i ganes de viure noves experiències juntes. Les Brigades de Solidaritat al Brasil, promogudes per l'Associació Catalana per la Pau (ACP) i becades per l'Ajuntament d'Alella complien aquests requisits, així que vam decidir endinsar-nos en l'experiència, creuar els dits i esperar a obtenir ambdues la beca. I així va ser.

Què és l'ACP? És una entitat compromesa amb la transformació social, centrada

en la defensa dels drets humans i que treballa a través de projectes de cooperació, mobilització social i educació. Les Brigades de Solidaritat, doncs, són una iniciativa de l'entitat plantejada com un procés d'aprenentatge en la cultura de la solidaritat, amb l'objectiu d'obtenir una visió més completa de la realitat que es viu en alguns països i que els conflictes deixin de ser percebuts com una cosa llunyana i aliena. Consten de la combinació d'una formació prèvia amb l'experiència directa al terreny, facilitada per les comunitats i organitzacions locals.

En el nostre cas, l'entitat sòcia local de la Brigada al Brasil ha estat el Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST), un moviment social massiu i autònom que busca articular i organitzar els treballadors rurals i la societat per aconseguir la Reforma Agrària Popular. El moviment neix al final de la dictadura militar (1984), en oposició al model de reforma agrària imposat. Quaranta anys després, és un dels moviments més importants i actius en la lluita per la terra a escala mundial.

Es pot partir d'una dada molt explícita per entendre el motiu d'aquesta lluita: l'1% de la població brasilera és propietària d'aproximadament el 50% del territori. Per fer front a aquesta situació, l'MST s'encarrega de distribuir terra per a qui la necessita, fent ocupacions de terres improductives i expropiant-les. Aquesta acció és sostinguda per la Constitució del país, on s'exposa que tota la terra que no compleixi una funció social pot ser expropiada per interès social. Així, l'MST identifica terres improductives que no compleixen la seva funció social i les ocupa amb la intenció de ser una àrea d'assentament. Quan s'obté el títol de propietat és quan és una àrea d'assentament, mentrestant, l'anomenen campament.

Comença l'aventura. Escola Nacional Florestan Fernandes. São Paulo.

02/08-24/08

Aterrem a São Paulo i anem directes a l'Escola Nacional Florestan Fernandes (ENFF), on comença la primera etapa del viatge.

L'ENFF és un centre d'educació i formació situat a l'estat de São Paulo que for-

ma part del Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST). L'escola va ser inaugurada el 2005 i és considerada un pilar fonamental en els processos de formació de militància de l'MST, perquè busca construir i organitzar una base sòlida per a la lluita social. No només és un espai d'aprenentatge, sinó també un punt de trobada i diàleg entre diverses organitzacions socials de tot arreu, per fomentar la col·laboració i l'intercanvi d'idees.

En aquests primers dies, persones representants de l'MST ens van oferir una formació sobre la història i la política del país, així com el desenvolupament i l'estructura del mateix MST. Les sessions van ser fonamentals per començar a endinsar-nos en la realitat del Brasil i entendre conceptes que anteriorment ens eren desconeguts. Més enllà de les formacions, vam interactuar amb altres persones de l'MST que eren a l'escola i vam tenir l'oportunitat de participar en espais consolidats dins el moviment on es promou l'art i la cultura, com ara la mística i la nit cultural. Ens va impactar com es veu l'expressió artística com una eina de cohesió, de comunicació i reivindicació; a l'inici d'una formació, reunió o trobada era comú sentir el so d'una pandereta, d'un *atabaque* o d'un *birimbao*. Escoltar, observar i augmentar el nostre coneixement i consciència social respecte a la seva lluita va ser la nostra funció, tant en aquesta etapa com en la restant.

Tota la formació i primer contacte amb el moviment ens va servir per continuar el viatge amb una visió més crítica i compromesa. Carregades d'aprenentatges i amb una nova perspectiva sobre la realitat brasilera, ens preparam per a la següent etapa.

Escola Egídio Brunetto. Bahía (Itamarajú) **07/08-15/08**

Ens acomiadem de São Paulo i agafem un vol cap a Porto Seguro, una ciutat situada al sud de l'estat de Bahia. Durant la resta de l'estada ens vam desplaçar per diferents zones d'aquest estat, visitant assentaments, campaments i escoles de l'MST. La persona de referència que vam tenir va ser l'Ariane Araújo, advocada i militant al sector dels drets humans de l'MST, que ens va acompanyar en tot el trajecte per Bahía i va ser un element fonamental de la brigada.

Situada a l'extrem sud de Bahia, l'Escola Popular d'Agroecologia i Agroforestal Egídio Brunetto va ser l'espai on ens vam allotjar durant una setmana. Aquesta escola està especialitzada en metodologies enfocades a l'agroecologia i forma part d'una de les moltes iniciatives formatives de l'MST. És en una regió de Mata Atlàntica,

greument devastada per l'expansió del monocultiu d'eucaliptus, les pastures i les plantacions de cafè. Però les famílies sense terra estan revertint aquesta situació, lluitant contra l'expansió dels monocultius, mentre conserven i regeneren la vegetació autòctona. L'escola és un fruit d'aquesta lluita, un espai de formació on poden experimentar, aprendre i ensenyar noves formes de gestionar i recuperar terres que han estat degradades.

"ENS VA IMPACTAR COM ES VEU L'EXPRESSIÓ ARTÍSTICA COM UNA EINA DE COHESIÓ, DE COMUNICACIÓ I REIVINDICACIÓ"

En la nostra estada vam visitar set assentaments i un campament, anomenat Dalva Motta, que només feia dues setmanes que s'havia format i ja hi havia acampades 150 famílies. Va ser una gran oportunitat poder veure els inicis d'aquest campament i tot el que havien construït a nivell material i logístic en tan poc temps. Això evidencia que es tracta d'un moviment molt consolidat i amb una estructura organitzativa sòlida.

Escola Luana Carvalho. Bahía (Ituberá) **15/08-17/08**

Ens toca llogar un cotxe per continuar el recorregut per Bahía, en direcció a Ituberá. Inicialment, el trajecte havia de ser de vuit hores, però vam tenir un contratemps inesperat: un gran arbre va caure al mig de la carretera, cosa que ens va retardar considerablement. Després de llargues converses, migdiades i riures al cotxe, acabem arribant a l'Escola Tècnica d'Agroecologia Luana Carvalho (ETALC), situada a l'assentament Josiney Hipólito d'Ituberá.

A l'escola ens va rebre la Zuza Jaegermann, coordinadora d'ETALC, que ens va fer una gran introducció sobre els objectius i la història de Luana Carvalho. Les terres de l'assentament on es troba van ser ocupades el 1997 i la construcció de l'escola té com a any de finalització el 2015. Aquesta escola, a diferència de l'anterior, és dins un assentament, anomenat Josiney Hipólito, i la seva funció, a banda l'ensenyança formativa en agroecologia, és l'educació primària i secundària.

Tot i ser l'escola més petita en la qual havíem estat fins al moment, ens va impressionar la gran quantitat de cultius que tenien. El més destacable per nosaltres va ser el laboratori, on elaboraven amb els seus propis productes sabons de cacaó,

olis essencials i cremes antiinflamatòries. En vam poder comprar algunes per a ús personal!

Recôncavo. Bahía **17/08-21/08**

L'etapa més nòmada de la nostra estada comença quan deixem enrere l'Escola Luana Carvalho. Ens esperaven cinc dies de moviment constant, convivint directament amb les comunitats dels assentaments i dormint cada nit en un lloc diferent. Tot aquest recorregut es va desenvolupar a la regió del Recôncavo de Bahia. Durant aquests dies va ser quan realment vam poder observar la vida als assentaments, conèixer els espais col·lectius que tenen, conversar amb les persones que hi viuen i escoltar experiències pròpies. Descobrir aquestes històries i compartir la vida d'un assentament ens va aportar una visió molt més real i significativa. Ens vam adonar de l'orgull i la determinació amb el qual les famílies de l'MST valoren les terres que cultiven. La seva relació amb la terra és profunda: no només és un mitjà de subsistència, sinó també un símbol de dignitat i autonomia. Ens va commoure l'entusiasme i la il·lusió de com parlaven de la seva lluita i dels fruits que al llarg dels anys han obtingut.

La recta final. Salvador de Bahia **21/08-23/08**

Vam arribar a Salvador de Bahia, la capital de l'estat. El contrast de trobar-nos en una ciutat tan gran després d'haver recorregut zones rurals va ser xocant. Arribades allà, ja érem conscients que s'estava acabant aquesta experiència, així que ens tocava acabar de gaudir al màxim els últims dies. Aquesta etapa final no tenia una finalitat tan vinculada amb el moviment, sinó que vam tenir més temps lliure per conèixer la ciutat. L'Ariane, com en tot el viatge, ens va acompanyar a descobrir la zona; tenir una persona local al costat és com tenir una guia de viatge! Estem molt agraïdes de la seva implicació en tota aquesta experiència.

La nostra experiència amb l'MST al Brasil ha estat transformadora i enriquidora. El contacte directe amb les comunitats que lluiten per la terra ens ha fet veure una realitat que, sovint, des de la distància, ens sembla llunyana i abstracta. Hem descobert els seus costums, danses, música, fruites i plats molt diferents dels nostres.

Per concloure, l'MST no és només un moviment social, sinó també una manera de viure i pensar, que promou la justícia, la dignitat i la col·lectivitat.

Tornem a casa amb un trosset del Brasil al cor i esperem que allà hagi quedat una mica de nosaltres. ●